

Inserati se sprejemajo in velja ris opna vrsta:

3 kr., če se tiska 1krat.
12 " " " " 2 " "
18 " " " " 3 " "

Pri večkratnem tiskanju se ce na primerno smanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, neizskovana pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema opravništvo (administracija) in ekspedicija na Dunajski cesti št. 15 v Medija-tovi hiši, II. nadstropji.

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:
Za celo leto . . . 10 gl. — kr.
za pol leta . . . 5 " — "
za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr.
za pol leta . . . 4 " 20 "
za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je Rečne ulice št. 5

zhaja po trikrat na teden in sicer v torek, četrtek in soboto.

Za nas.

Noben izrek ni tako pripraven, pobiti in obsoditi mehkužnost in slabosrčnost, kakor sv. pisma: „nebeško kraljestvo silo trpi, in le silni ga bodo dosegli.“ Sam sv. Duh nam tedaj ukazuje, naj smo energični, silni, krepke volje! Za naš politični list bočemo to v razgovor vzeti v političnem oziru, kajti versko mlačnost in slabotnost šiba jih mnogo sto govornikov iz lece; treba pa je ojstro grajati tudi politično mehkosrčnost Slovencev.

Političen položaj, kakor smo že enkrat pisali, je namreč tak, da nam vlada ne stavlja ovir, če se za svoje pravice poganjamo, pa ona nam tudi ne pomaga, ampak pravi: „če hočete kaj imeti, izvojajte si to sami, — da se ne bo reklo, da mi ministri preveč Slovane podpiramo!“

V resnici je položaj tak. Tasse neče, da bi se mu očitalo strankarstvo, zato ne smemo pričakovati, da bo on sodnijam in drugim uradom zaukazal, da ne smejo družih, ko slovenskih dopisov sprejemati, kakor menda nekteri naši mislijo, mi ne smemo pričakovati, da bo on nas silil, da svoj jezik spoštujemo, — pa on nema nič proti temu, ako se mi sami potegnemo za svoj jezik, on nas ne bo oviral, ampak še prej podpiral, ako vidi, da res energično zagovarjamo pravice svojega jezika. Nemško-liberalni stranki bo potem lahko rekel: „Jaz nisem kriv, da se je uvedlo slovensko uradovanje, ampak Slovenci so me k temu pri-

silili, ker drugačnih dopisov sprejemati niso hoteli.“ Tedaj je jasno, da je vse na nas ležečo.

Kakor nebeško kraljestvo silo trpi, tako trpi silo tudi narodna svoboda.

Mi se moramo sami boriti zanjo, sami trpeti in pripraviti se z nasprotniki, pa jo bomo dosegli. Vreme nam še nikdar ni bilo tako ugodno. Neodpustljivo je tedaj, da naši narodni advokati še vedno skor vse po nemški pišejo, ko jim vendar nihče ne brani, pisati slovenski; neodpustljivo je, da mnogi naši župani še vedno po nemški uradujejo, namesto da bi se potegnili za slovenščino; neodpustljivo je, da velk del naše duhovščine tudi še nemški uraduje; neodpustljivo je vsacemu zavednemu Slovincu, ako občuje z uradnijami in s privatnimi osobami še vedno v nemščini. Ako sami sebe in svojega jezika ne spoštujemo, kako moremo od nasprotnikov zahtevati, da bi oni naš jezik in nas spoštovali?!

Pri šolah je ravno taka. Eni zahtevamo narodne šole, drugi med nami pa sami za nemške šole prosijo. Potem se lahko nemškutarji v pest smeja in pravijo: „Dokler so Slovenci tako neumni, da sami za šibo prosijo, tako dolgo nemškutarskega kraljestva še ne bo konec.“ Za nemške šole prositi, to je ravno toliko, ko najeti kakega luteranskega učitelja s tem namenom, da bi naše otroke v krivi veri podučil. Kakor bi nam tak luteranski učitelj otroke odvrnil od naše vere, ravno tako odvrta nemška šola naše otroke od njihove narodnosti, od njihove krvi in njihovega jezika. Kda-

bodo vendar Slovenci vsi to spoznali in popustili nemške šole, v katerih so se vedno izgjevali sovražniki naše narodnosti?! Tako sami sebe po zotéh bijemo, in potem se še pritožimo, da se nam krivica godi!

Mi pa pravimo, da bomo tako dolgo brezpravni in zaničevani ostali, dokler bodo pri nas klečeprazi kaj besede imeli, dokler se bomo sami silili pod tuji jarem. Dokler se bo pri nas povdarjalo, da nam je nemški jezik potreben, tako dolgo bo ta jezik tudi prevladal; brž pa, ko se ga otresemo in rečemo, da nam ni potreben, od tistega trenutka nam res ne bo potreben, in dosegli bomo narodno ravnopravnost.

Žalibog je med nami še celó narodnjakov mnogo, ki verujejo nemški frazi, da nam je nemški jezik potreben. Pa z isto pravico pravijo tudi tržaški Lshi, da je Primorcem laški jezik potreben, in Hrvatje bi lahko rekli, da je Dolenjcem hrvaški jezik potreben; potem Slovenci ne bomo družega opraviti imeli, ko jezikov se učiti! Zakaj se pa oni našega jezika ne učé? Človek bi mislil, da je tudi Nemcu v Ljubljani slovenski jezik potreben; pa ljubljanski Nemci se ga ne učé, ker vedó, da jim ni potreben, dokler se cela dežela zavolj njih nemški uči.

Ako pride kak Nemec v slovensko vas postane brž nemški jezik ze celo vas potreben, ker drugače s tistim Nemcem govoriti ne morejo, in ker se gospodu Nemcu ne poljubi, da bi se našega jezika učil! Kako dolgo bodo te ostudne razmere še v navadi ostale?

Arbanaška in Arbanasi.

Po česki „Osvěti.“

(Dalje.)

Reke Arbanaške nose značaj in svojstvo gorskih rek, večidel so nebrodive, ter ni nikjer videti luke ali pristanišča pri njihovih uščih, ker na vrlo čuden način nanašajo v korito svoje blato in talog. Najdalja od teh rek Drina, nanesla je korito svoje tako, da si je nad Skadron izdelbla drugo korito, po katerem en del vode odteka v Kir in z Bojano v morje. Edina, poprej brodonosna reka, Bojana, ki je vezala skadarsko jezero in lepo njegovo okolico z morjem jadrjanskim, in po katerih je še v 16. veku brodil sto in sto ladij benečanskih in drugih v Skader in skadersko jezero, tako je zdaj nanešena z blatom da morejo po njej brodati samo majhne ladje in to samo do polovice tečaja, kjer se iz ladij in bark pretovariva blago na konje in mezge, ter tako odpravlja ob obali v Skader. Ker ni Bojana urejena, zatoraj dela tam pa tam velike močvare, razlije se daleč čez obale, pa se zopet hitro povrne v korito. Vse to pa na tisoče gnilih rib ter drugih živali, napolnovaje zrak z nezdravim otrovnim vonjem, ki je uzrok strašnim življenju nevarnim mrzlicam, poznatih

pod imenom bojanskih mrzlic. Mornari na jadranskem morju jih držé za najbolj nevarne mrzlice. Arbanasi niso temu krivi, kakor jim to ni zasluga, da je cvetela v tem kraju tako lepa trgovina za dobe rimske, za kneževstva zetskega, dokler je bila na glasu Dukla (Dio-plea) za svojega bogastva in moči, ter za dobe nad vlade benečanske. Naloga jim je samo trpiti to, a krivnja je na moči osmanske ker: kamor ona dosegne, ne raste nič več trava, kaže poslovica. Naveli smo to, samo da pokažemo, v kakšnem odnošaju in kakšnih okolnostih so reke arbanaške. Nekaj sličnega je tudi z uščem reke Drine, kterej po koritu ki si ga je na novo izdelbla do Kira, toliko vode odteče, da se po leti skoraj posuši, ter se po koritu valja samo črno blato v morje; tako je tudi z rekami: Matjo, Rzeno, Škumbo, Semenom in Vojuso, ktere nanašajo blato na ušče, delajo močvare in lagune pri morju, ter tako otrujejo s svojim izparivanjem zrak, da so mrzlice opustošile mnogo vasi ob obali. Izjemo dela samo gorje akrokeransko, s ktere ga sicer gorski hudourniki in rečice nosijo mnogo peska in blata v morje, ali vse to morská voda precej od strme obale odnaša. Ali to gorje je nevarno ladjam, pa ni tukaj niti luke.

Arbanaška je sicer lepa, gorovita zemlja z divje krasnimi kraji, sinjimi jezeri, v katerih se zrcale gorski velikani, z lepimi pašniki in bujnimi šumami v katerih še ljudska roka ni gospodarila, ali je zemlja nerodna, morda zato ker se še zdaj obdeluje tako, kakor se je obdelovala pred dve tisoč leti. Ni tajna, da so posebno v novejem času nekogi začeli vrisivati prirodo arbanaško, govoreči, da tukaj rodi razun oljike, vinska trta, riža, južno sadje, duhan in kraljica dreves, palma. Istina je, ali to se nahaja samo v širjih dolinah in ravninah, ktereih je pa v Arbanaški redko najti. Kar se tiče vegetacije, je ona vrlo različna: v dolinah, posebno v onih, ki so občuvane, nahajajo se tiste plodine, ktere ima tudi Italija, s ktero je Arbanaška pod tisto stopnjo zemljopisne širine, dočim na višinah komaj ima žita in nekaj korusze, komaj za glad. Ni dvombe, da bi tukaj bolje biti moglo, ter bi se Arbanaška mogla občuvati neugodnega gosta lakote, ki rad obiskuje gorske kraje ter tukaj nemilo gospodariti; pod vlado osmansko pa dvojimo, da bo kedaj kaj boljega.

Čeravno je Arbanaška strogo zaprta in oddaljena z naravnimi mejami od sosednih zemelj, ni bila nikdar, pa tudi zdaj ni celina. Goruja Arbanaška posebna je celina zase, a

Delavski stanovi in krščanstvo.

II.

Gotovo je, da morajo biti različni stanovi v človeški družbi; dognano je, da so kmetovalci, delavci in rokodelci po Božji uravnavi neobhodno potrebni, ter imajo svoje dolžnosti, svoja opravila, kakor drugi stanovi; samo s tem razločkom, da oni delajo z rokami, drugi pa bolj ali manj z možgani. Ako natančno opravljajo svojo dolžnost, ako dosegaajo svoj namen, smejo zato pričakovati obljubljeni plačilo, kot drugi stanovi za svoja duševna dela.

Saj pripoznamo to, mi porečejo nižji stanovi, saj nočemo sleči žuljave kože in obleči gladke drugih stanov; ali to pa vendar smemo zahtevati, da se nam da nekoliko nakopičenega premoženja bankirjev, grajščakov, „rotšildov“ itd.. Čemu je denar v rokah posameznih, mi revni kmetje, delavci in obrtniki pa stradamo najpotrebnejšega: žveža, gorkih stanovanj itd.? Tudi mi smo s teboj v tem obziru enakih misli. Tudi mi trdimo, da ni prav, da se premoženje kopiči le v rokah nekterih, drugi pa se molzejo in slačijo do gole kože. Trdimo pa tudi, da je to zakrivil liberalizem, brezverstvo, iz kterega je tudi nastal socializem in komunizem, ki dandanes naravnost terjata, naj se premoženje med vse enako razdeli. Kakor ni prav in gotovo ne v duhu krščanstva kopičenje zakladov samo v rokah bogatašev, tako ali pa še bolj nasprotuje krščanstvu, dejal bi glavna misel socializma, naj se namreč premoženje med vse enako razdeli.

Ko bi človek ne bil grešil, ne bilo bi mu treba lastnega premoženja. Zemlja bi bila toliko rodila, da bi bili vsi z vsem zadostno preskrbljeni. Po grehu pa je bil človek obsojen k težavnemu delu; potrebno je postalo tudi lastno premoženje. Ima ga pak oni več, kateri se bolj trudijo, kateri bolj ume kovati si zaklade, kteremu ga je previdnost Božja več določila. Po večem ali manjšem znesku svojega premoženja ali svojih dohodkov si mora dotični vrnati seveda tudi svoje življenje, pa tudi spolnovati posebne dolžnosti, ki jih lastnina vsakemu naklada.

Zoperkrščanska je tedaj misel, naj se premoženje med vse enako razdeli. Saj pa že tudi

nasprotuje zdravi pameti. Ko bi se namreč hotelo to v dejanji izvršiti, bi se socialisti kmalo prepričali, da je enakost v premoženju nemogoča, da, trditi smem, največa nesmisel. Mislimo si gotovo kraj, pr. kako mesto z vsem svojim premakljivim in nepremakljivim blagom in premoženjem; mislimo si svoto tega premoženja, a ravno tako svoto ljudi, ki si imajo to premoženje v enake dele deliti in pomislimo dalje, da se zna število deležnikov s časom še pomnožiti, in prepričali se bomo, da bi bil delež posameznega tako majhen, da bi se niti ne mogel dalj časa preživeti, nikar še zadostiti drugim svojim različnim potrebam. Kakor to velja za posamezne kraje, tako je tudi s premoženjem vsega sveta. Zato gotovo že naravni red tirja, da je premoženje med ljudmi neenako razdeljeno, da so veliki in mali posestniki, bogati in revni. Zato morajo oni, ki imajo veliko, dajati od obilice revežem, a reveži jim to na kakov drug način vračati, kar se najnavadneje zgodi s službovanjem.

Krščanstvo tedaj in zdrava pamet učita, da mora biti med ljudmi kakor neenakost stanov, tako tudi neenakost v premoženju. Zato nižji stanovi nimajo nikake pravice zavidljivo gledati po nakopičenih zakladih bogatašev, po polnih žitnicah in srambah kupčevalcev po rodovitnih poljih velikoposestnikov in temnozeljenih gozdih grajščakov. Naj se nikdo ne izgovarja na apostolske čase, ko so prvi kristjani imeli skupno premoženje in ko se tako lepo o njih bere, da so bili enega duha in ene misli. Prvi kristjanje so prostovoljno prodajali svoja zemljišča in odkup shranjevali in nosili svoje imetje v roke apostolov, podobno kakor sedaj po samostanih, kjer posamezni mnih tudi nimajo premoženja, imeti ga pa sme samostan, kjer jim je to po pravih dovoljeno. Ako se hoče prostovoljno kje napraviti taka zadruga, da bi se premoženje med vse enako razdelilo, temu nič ne oporekam, oporekati pa moramo načinu, kakor ga tirja današnji socializem in komunizem.

Zato, slovenski kmetovalci, delavci in obrtniki, pozor! Misli, ki se vam ponujajo o socializmu, so strupene, naravnost krščanstvu nasprotne. Pokažimo, da niso za naša tla taka

načela. Kaj bomo res sprejeli vsako nesmisel, ki se nam ponuja iz „rajha“, ali pride berač k nam iz Francoskega ali Laškega?

Slovenski nižji stanovi so v obče marljivi, a primanjkuje jim varčnosti. Naš kmet je še pred kratkem nosil obleko, za katero si je blago doma prideloval, a danes hoče biti že tudi on v svlo oblečen. In obrtniki? Le glej jih zlasti praznične dneve! Ne razločiš skoraj učenega gospoda ali bogatega plemiča od krojača ali čevljarja. Enako hočejo nižji stanovi v hrani posnemati višje; v naših časih išče si obrtnik take zabave, kot višji stanovi, ktere so seveda tudi drage. Tako ni čuda, da nižji stanovi propadajo, da se čez dalje bolj pogrezujejo v revščino, in da tejenako raste tudi nezadovoljnost. Ako hoče biti nižjim stanovom pomagano, se morajo sami zopet poprijeti varčnosti, da si s skrbno marljivostjo povikšajo dohodke in znižajo stroške. Pri vseh svojih delih pa naj imajo pred očmi zadnji namen svojega truda, kakor ga jim kaže krščanstvo. Naj se ne dajo motiti od hudobnih iz Nemčije in od drugod k nam zatresenih načel, ampak vodi naj jih duh krščanski, duh katoliške Cerkve in zadovoljneje in veseleje jim bodo tekli življenja dnevi.

Irsk a.

(Dalje.)

Ko je bila obnovljena za Karla II. (1685) monarhija, mislili so tudi Irci, da jim zasije solnce časov srečnejih; a Irci se varajo, kajti ostalo je vse pri starem; doba tadanja nič ni bila boljša od Cromwellovih časov. Prepovedali so Ircem hoditi iz otoka irskega. Godilo se jim je slabo, ker so jih drli Cromwellovi privrženci; ni čuda, da je prikipel srd do vrha ter da so razdraženi Irci izgnali krute svoje sovrage iz dežele. Ta dogodek bil je zopet povod mnogim neredom.

Blo je namreč določeno, da morajo vsi, ki hočejo obdržati posestva svoja, skazati nedolžnost svojo pred posebnim, nalašč postavljenim sodiščem. Dasi pa dokažejo katoličani sodniku nedolžnost, vendar ne dobe posestev svojih; marveč vlada jih razdeli protestantom. Vidimo iz tega, da so Angličani na vse načine

tako tudi srednja in južna. Od prvih dveh nima nobena sred šča niti trgovskega niti političnega. Skader je sicer sedež vlade provincijalne, ali mu moč ne sega dalje od njegove okolice, ter na prestopne kraje primorske nižine in doline. Tako je po vsej priliki bilo tudi poprej za prevlade rimske, bizantinske, hrvatske in bolgarske. Vendar pa sta si oba severna dela kakor s svojo zemljopisno ogrado, ter zato, ker nemata središča, končno pa tudi vsled neodvisnosti pojednih plemen med seboj bolj podobna, ter se dasta smatrati kot samo stalna celina.

Zemljišče, katero smo označili kot prelaz k jugu, namreč od Škumba na jug do Devola je najbolj pristopna in odprta pokrajina Arbanaske na iztok k Macedoniji, kjer jej je trgovinsko središče Bitol. Pravo središče svoje ima južna Arbanaska v Janinaj; oba ova dela hočemo imenovati južna Arbanaska.

III.

Prestopimo od Arbanaske na Arbanase. Narod arbanaski se deli na dve betvi: Gege, ki stanujejo v severnej Arbanaski in Toske, ki prebivajo po južni Arbanaski. Narečji razlikujete se mejsobno kakor češčina in poljsčina,

med Gegi in Toski je reka Škumbi; med opimi vlada večno neprijateljstvo, prepiri in borbe, ki so se porodile za turških vojsk ter bile netilo in poticalo ne samo enemu krvoprolitju. Vspesno je znala vlada turška za kakšne bune upotrebiti ene proti drugim. Koliko je Arbanasov, to se nemore reči stalno, ali sejim da broj vendar dosta približno opredelite. Gega je v severnej Arbanaske 444.300, broj Toska v južnej Arbanaske pa se opredeljuje na 750.000 duš. V samej Arbanaski je tedaj 1.200.000 Arbanasov.¹⁾ Na severju segajo Arbanasi čez mejo Arbanaske, šireči se od gorja severno-arbanaskega do Novega Pa-

¹⁾ Štatistika se najmanje goji na iztoku, posebno v Turški. Turška vlada sicer vodi štatistiko, ali primitivno, ker šteje še le odrasle, da po odraslih možkih glavah in ognjiščih opredeli davek, a ne mari niti za deco, pa tudi ne za žene, ker prvo se jim vidi nepotrebno, a drugo pa celo sramotno. Težave zadajejo sami prebivalci; imamo primerov, da so se odlični Osmanlije uprli z orožjem, da ne bodo z drugimi skupej brojeni, a v Arbanaski in Bosni je bilo vedno krvavih glav, kadar so hoteli steviliti tudi žene. Ani Bové broj arbanaski element na 1.400.000 duš, Ubcini na 1.600.000, Vaas ofendi pravi, da ima Arbanasov v Turški vseh 2.000.000, Hahn vzmilje v svojem delu o Arbanasih 1.600.000, ali čini se, da je to preveč, ter da je Hahn nevešč slavenščini brojil

zara na visočino kosovsko, a od tukaj se protežejo v večih ali manjih naselbinah do iztočne Morave tako zvane bolgarske Morave in do Toplic, potem do Vranje in Leskovca, prek Kuršumlja do Prokoplja, ter se tukaj znani kot nepokorni podanici na zli sosedje kneževine srbske. Na zemljišču tako zvane stare Srbije, kjer se je nahajala staroveke Dardanija, jih je v vsem do 70.000. Doselili so se semkaj z Bolgari za velike selitve Srbov za Arsenija Crnojevića l. 1690, ki so se potem pod poroštvom in uveravanjem avstrijskega vladarja da se jim bodo varovala prava in pa tudi imetek, preselili od tukaj čez Donavo in Savo. Arbanasi so se širili po Moravi do najnovejega časa, ter se je moralo navadno iz vasi, kamor se je naselila ena rodovina arbanaska, izseliti in oddaljiti prebivalstvo bolgarsko ter si iskati drugej preb žališča, na njegovem mestu so se naselili Arbanasi. Čeravno v Starej Srbiji velja pravilo, da prebivajo Arbanasi na gorah in dolih, a po ravninah Srbi in Bolgari, rekel je Hahn vendar v svojem potopisnem delu, izdanem od

tu in tam tudi Slavene med Arbanase. Najbolja data je dal francoski konzul Hecquard, ki je bil tudi pokrovitelj katoliških Arbanasov, pa po Hecquardu in njegovih datih smo se ravnali tudi mi tukaj.

podpirali protestante, ker hoteli so z njihovo pomočjo katoliškim Ircom vzeti vero in zatreti njih narodnost.

Po uporu protestantov angleških, kterega so gotovo povzročili, da bi pokazali nevhvaležnost svojo do dobrotnikov, polastil se je prestola Viljem orangski. Tudi v tem času so izgubljavali Irce kos za kosom zemlje — vzeto jim je bilo milijon in šestdeset tisoč oralov zemlje — ter trpeti so morali mnogo nezdod, ktere so povzročevali krivični zakoni.

Več biskupov in predstojnikov cerkvenih moralo je iti l. 1698 z Irske; bilo jim je zagrozeno s smrtjo, ako bi kdaj hoteli še v domovino; tujim duhovnikom je bil vhod na Irsko prepovedan. Pustili so le malo duhovnov doma ter dovolili jim opravljati službo božjo, toda le v njih fari; prepovedali so jim hoditi v sosednje; nositi niso smeli obleke duhovske, tudi niso smeli se posluževati naslovov. Cerkvam pobrali so ves zunanji kras. Zvoniti ni bilo dovoljeno.

Tudi učiteljem katoliškim se ni bolje godilo; zapustiti morali so domačijo. Ker pa Irce niso smeli pošiljati otrok svojih na tuje šole, jela se je širiti nevednost med narodom irskim. Prav to pa so želeli Angleži. Ker namreč Irce niso brati in pisati znali, niso smeli po zakonu voliti zastopnikov; bili so pa s tem tudi odpravljani iz vseh javnih služb. — Od najetih posestev morali so oddajati dve tretjini vžitka in gorje mu, pri katerem ni bilo dohodkov toliko, kolikor so jih želeli!

Zakoni pa so segali tudi v življenje rodbinsko. Prepovedano bilo je katolikom, ženiti se s protestanti, katolik ni mogel podedovati ničesar po protestantu. Če je sin odpadel od vere katoliške, dobil je večji del premoženja očetovega; če je bil prvorojenec, dobil je vse premoženje tudi proti volji očetovi. Če je sin odpovedal se veri katoliški, ko so še starši živeli, dobil je polnoleten posestvo staršev svojih, kterim je dal le kot in kos kruha.

Takim silovitim načinom skušala je vlada angleška zatreti katoličanstvo na Irskem. Za mladosti O' Connellove pisal je angleški protestant o Irski: Irsko je zrcalo despotizma; lastnik sme biti delavce svoje s kolom in bičem brez strahu; kedor bi se hotel braniti, vkrote ga s silo. Ubiti človeka je vsakdanja reč. Čestokrat vidi popotnik, kako služabniki plemenitažev celo vrsto kmečkih vozov (kol) prevržejo v jarek, da se prirede pripravno cesto

dunajske akademije pod naslovom „Iz Belgrada do Soluna“, ter izrazil mnenje, da so morda ti Arbanasi potomci starih Dardancev, pa da se tukaj po gorah vzdržali. Mogoče je tudi to, ali dokazano je po tradiciji in jeziku velikega dela onih Arbanasov, da so se semkaj naselili iz Gegerije v prošlem in sedanjem veku. Povrnili se bomo še kasneje k tim Arbanasom.

Element severnoarbanasški, Gegi, broji v vsem v Turški do 514.000 drš. Razun tega pa ima Arbanasov mnogo naseljenih med Bolgari, Grci in Turci, kjer jim je država dala zemljišča za vojaško službo. Te vasi se imenujejo ali po turški Arnaut kiöj ali pa po grški Arvanito shoro. Broj Arbanasov po teh vaseh živečih opredeljuje se na 45.000, ter so deloma Gegi, deloma pa Toski.²⁾ Broj vseh Arbanasov v Turskej iznosi čez 1.300.000 duš.

(Dalje prih.)

²⁾ Ami Boué našteva naselbine v Razgradu, Bolgarskej, ter istočnem razgorju Rodope, zvanem Arnaut-planina.

za gospodarja; ne škodi nič, če se vozovi kmetom polomijo, reveži morajo molčati.

Ni čuda, da je tako počenjanje vplivalo silno slabo na Irce. Obup združil mnogo ljudi, ktere so zarad belih srajc, ki so jih nosili, imenovali Whiteboys. To bila je tajna zarota, ki si je stavila nalog, moriti samosilnike ter tako zmanjšati nečloveško počenjanje zatiralcev. Požari, umori, ropi bili so vsakdanji. Posebno razširjena bila je ta družba l. 1761. Ljudje so se že bali iti po ulicah. Prikazovali so se roparji tudi javno, ter trdili, da nimajo nobene vere, marveč da so ljudje obupani, sovražniki bogatinom. Te zarote vdeleževali so se tudi revnejši protestantje. Za časa oproščevalne vojske v Ameriki se je nekoliko zboljšalo Ircom stanje; sedaj namreč so jih rabili Angleži proti Amerikancem. Toda Irce so stavili pogoje, ktere naj jim izpolnijo Angleži, sicer se ne vdeležo vojske. Ircom na čelu bil je protestant Henrik Garatham. Angleži so jim sicer seveda dovolili te pogoje: odstranijo se zakoni, ki branijo katolikom imeti lastna posestva; smeli so zopet po svoje vzgojevati mladino; smeli so prosto opravljati službo božjo. Sploh pa so še vedno vladali Ircom sovražni zakoni.

Prekucija francoska pretila je omajati razmero med Angleži in Irce. Polni nad gledali so Irce na jug. A njih nadeje se niso spolnile; bili so v tem času malo bolj svobodni, tako na pr. smeli so kupovati in prodajati posestva; tudi volilno pravico so dosegli; niso pa smeli biti voljeni. „Svoboda“, takrat parola vsem, zvezala je katolike irske s protestanti, a zveza ta bila je katolikom pogubna, kajti dobrote od take zveze uživali so le protestantje!

L. 1798 počil je splošen upor, a bil je zadušen brzo. Namestnik kraljev lord Cornwallis rad bi bil odstopil, a zabranili so mu to protestantje in loža Orangistov; zadnji bili so kruti sovragi vsemu katoliškemu. „Pri mojej mizi“, piše namestnik kraljev, „govore le o obešenih, umorjenih in vstreljenih; vsi se radujejo, če je umorjen kak duhovnik; misliti si toraj lahko, kaj je Irsko in kako težaven in nevaren je moj položaj“.

Jurij III. 1760—1820 bil je katolikom neprijatelj. Viljem Pitt, ki se je trudil olajšati Ircom bremena, moral je odstopiti iz ministerstva l. 1801, ker je sprevidel, da se Irce ne smejo več pustiti v takih razmerah, tembolj ker jim je bilo objubljeno polajšanje.

Sile Ircev bile so zlomljene; po zadnjih poskusih ni bilo več misliti na kak upor; izginole so vse nadeje, ki so jih gojili. Sicer je l. 1804 pospravljaj vstanek Robert; a prišla mu je vlada na sled in trpljenje irsko se je pomnožilo.

Leta 1810 sešlo se je na Irskem društvo katoliško, da bi osvobodilo deželo in občane od krivičnih zakonov po postavnem potu. Predsednik društva bil je Jan Keogh. Prva skrb jim je bila: kako pridobiti katolikom dovoljenje vstopiti v parlament. Duša vsemu temu delovanju bil je Daniel O'Connell, kterega smo omenili v začetku. Skuša zbrati okrog sebe vse bolj odlične in odločne katolike, tem prigovarja, kolike važnosti da bi bilo, ko bi imeli Irce zastopnike svoje v parlamentu, ker ti bi imeli priliko svetu pokazati bedo in nesrečo naroda irskega. „Zberite se okrog mene, piše on, uvideti hočete, koliko premore jeden mož, ki se je narodil v svobodi, ako ima za seboj svoj narod!“

(Dalje prih.)

Politični pregled.

V Ljubljani 21. januarija.

Avstrijske dežele.

Deputacija štajarskih kmetov se je podala na Dunaj. Tam so prosili najprej grofa Taaffeja, potem pa cesarja samega, naj bi se jim gruntni davek ne povišal; ob enem so razložili žalostno stanje kmečkega prebivalstva. Minister kakor cesar sta oba enako odgovorila, da hočeta storiti, kar se bo dalo olajšati, da pa je cela vcenitev postavno določena in se ne more kar tako vse delo zavreči.

„Politiki“ se iz Dunaja poroča, da sta **Kremer in Streit** zato odstopiti morala, ker sta se vdeležila skrivne zarote, ktera je hotela grofa Taaffeja vreči. Ustavoverci in imenovana dva ministra so namreč naredili celo skrivno zaroto zoper sedanjo vlado, hoteli so vse ministre razun Kremerja in Streita iz stolov prekucniti, ter sami se nanje vستي. Grof Taaffe je celo reč še o pravem času zvedel, porabil je ves upliv, ki ga ima pri cesarju, in res je zmagal on, nelojalna ministra pa sta morala iti. To je nova zmaga naše ideje. Za odhodnico imenovanima ministroma pozval je Taaffe dvanajst avtonomistov v gosposko zbornico. Nemško-liberalna zarota je sramoten fišjaško naredila.

Državnemu zboru je vlada predložila v posvetovanje in odobrenje važno postavo, ki se tiče takih dolžnikov, ki pred eksekutivno dražbo svoje imetje poskrijejo, zatajé ali pa pokončajo. Po tej postavi bo moral vsak dolžnik priseči, da nič od svojega imetja ni poskril, in kdor bo svoje imetje pred dražbo škodoželjno uničil ali poškodil, je postavo prestopil in bo kaznovan z zaporom. Zgodilo se je namreč, da so mnogi, kterim je imelo biti vse prodano, pred dražbo vse svoje pohištvo uničili ali poškodovali, drevesa posekali, streho razdrli, okna, stole in mize razbili itd. S tem niso sebi nič koristili, pač pa so oškodovali upnika. Potrebna je tedaj bila postava, da se tako občeškodljivo početje zabrani.

Česki poslanci hočejo enkrat jasno vedeti, pri čem da so glede znanega ministerkega ukaza zaradi ravnopravnosti jezikov, ker besedo „landesüblich“ vsak urad drugače tolmači. Zato hočejo to stvar v državnem zboru sprožiti in zahtevati pojasnil. Nekteri tudi mislijo, da bo vlada sama predložila narodnostno postavo, oziroma izvrševalno postavo za §. 19 drž. osn. postav.

Naši nemškutarji se že veselé rezultatov ljudskega štenja, ker so se pri nas tako premnogi preslepiti dali, ter se pustili vpisati za Nemce. Tako telegrafirajo v dunajske liste, da je bilo v Novem mestu 500 Nemcev štetih. Mi na to le odgovorimo, da je to dvakrat laž: prvič rubrika ne govori o „narodnosti“, ampak o „občevalnem jeziku“; drugič pa vsak vé, kdor Novomesto pozna, da se tam po vseh hišah le slovenski govori, izvzemši morda kakega uradnika. Z isto pravico, kakor so v Celovcu zbrisali vse tiste, ki so se za slovensko govoreče vpisali, z isto in še večjo pravico bi se smeli v Novem mestu vsi taki zbrisati, ki so se zlagali, da občujejo v nemškem jeziku. Sicer pa smo že rekli, da temu številjenju ne pripisujemo nobene veljave in nobene vrednosti, in da bomo odločno protestirali, ako bi se ti podatki zlorabili v kateri koli zadevi proti vam.

Vnanje države.

Luški demokrati in republikanci hočejo napraviti v Rimu velik tabor, na katerem bodo zahtevali občno volilno pravico. Pri tej priloz-

nosti hočejo tudi zoper Avstrijo demonstrirati in spominjati se Trsta. Pravijo tudi, da bo Garibaldi spomladi prostovoljcev nabral in z njimi na Trst vdaril. Pri tej poskušnji se bo mož pač spekel!

Nemški liberalni listi se iz katoličanov norčujejo, in v pogledu na Windthorstov predlog, naj se duhovnikom dovoli vsaj mašo brati in sv. sakramente deliti, pravijo, naj se Windthorst obrne s tako prošnjo do papeža, ki pruskim postavam kljubuje in tako porazumljenje nemogoče dela. Ti ljudje pač ne pomislijo, da znani „non possumus“ ne izvira iz trmoglavosti, ampak da bi se sv. Oče pregrešili nad svojim visokim stališčem, da bi zatajili svojo dolžnost, ako bi odobraval postave, ki so veri zoperne in sovražne. Katoliška Cerkev je pač pripravljena trpeti, nikdar pa še svojih naukov ni zatajevala ali pa spreminjala; in v tem leži njena moč.

Izvirni dopisi.

Iz Celja 20. jan. — V zadevi cerkvenih ključarjev pri tukajšnji Marijini „nemški“ cerkvi nam dojde iz Dunaja naznanilo, da je c. kr. upravna sodnija zavrnila razločbo ministerstva; to se pravi: mestni zastop celjski ima pravico, samovoljno nastavlja cerkvene ključarje pri tej, nekdanji minoritovski cerkvi. Vsled ministerjalnega odloka dne 28. decembra 1880 bodo od zdaj znanprej jetniki dobivali ne le samo ob nedeljah, kakor doslej, temveč tudi ob zapovedanih praznikih Gospodovih, Marijinih in ob praznikih svetnikov božjih — potem ob godu in rojstnem dnevu Cesarjevem — mesene jedi! Druge prašanje bi bilo to: bodo se li vsled tega polajšanja in priboljšeka jetnišnice bolj spraznovale ali napolnovale? — Deželni brambovci bodo menda koncem meseca januarja zapustili dozdajsno kosarno pri farni cerkvi v Celji ter se preselili v nekdanjo Lasnikovo usnjarsko tovarno pri sv. Maksimiljanu zunaj mesta. Kakor se govori, namerava mesto dozdajsno kosarno prepustiti „odboru za napravo muzeuma“ v Celji. Naloga tega odbora je, zbirati vse stariarske spominke, katerih se nahaja dosti po Celji, pa so povsodi razvlečeni.

Domače novice.

V Ljubljani, 22. januarja.

(Prebivalstvo mesta ljubljanskega) je — po naznanilu rotovža tako: prebivalcev 24 940, rodovin 4727, hiš 1173. Vojakov v službi je tukaj 1666, toraj vseh prebivalcev skup **26.606**. O zadnjem številjenji l. 1869 je bilo prebivalcev (brez vojakov) 22.593, družin 4218, hiš 1051. Toraj se je prebivalstvo mesta v 11 letih pomnožilo za 2347 duš, družin je 509, hiš pa 122. več. Skupno število je proti drugim mestom zaostalo v množenju — nekaj zato, ker ima Ljubljana zdaj malo vojakov, nekaj pa, ker jej manjka večih uradov, vseučilišča itd. Mi smo že oni pot rekli, da bo število manjše nego se misli. Kakor pa iz zanesljivega vira zvemo, gori navedene številke magistrata še niso natančne, ker številjenje še ni dognano; za kakih par sto se bo že popravilo, ko bo komisija vse svoje delo opravila.

(„Slovenski Pravitnik“) je izšel 15. jan. ter obeta zvesto in neumorno delati za pravno znanstvo slovenskega naroda, da si tako priborje svoje pravice in svobodo. Res potrebno in blago delo, kateremu želimo najboljši vspeh. Želimo le, da bi se zaradi splošne vmevnosti

ogibal vradnih germanizmov in ptujih besed, kolikor je mogoče. Ne vse, pa več del se dá z dobro domačo besedo tako lepo in še lepše povedati, kakor s ptujščino. To opombico želimo, da si na vrata zapišemo vsi časnikarji in pisatelji za prihodnje leto in še poznejše čase.

Razne reči.

— Število prebivalcev v Celovcu, kakor se sploh pričakuje po dosedaj že dognanem štenji 17.100 duš, vojakov pa 2157 l. 1869 je imelo mesto (brez vojakov) 15.285 prebivalcev.

— Besedo s plesom napravijo slovanski vseučiliščniki na Dunaji 27. dan januarja 1881 (v Blumensäle, I., Parkring 12) v prid unesrečenim Zagrebčanom, s sodelovanjem slov. pevskega društva, gg. prof. Šmientanskija, Kochanovskija in gospojice Levine Miles in g. O. Laupperta. Začetek ob 1/8 uri zvečer. — Vstopnice za družine 4 gid.; za pojedince 1 gl. 50 kr., presežki se radovoljno sprejemajo. Vstopnice se prodajajo od 23. do 27. januarja v prodajalnici muzikalij Wetzler (I., Kärltnering); v „akad. spolku“ (I., Seiler-gasse 11) od 10—12 dopoldne in od 4—6 popoldne; ter v „Ognisku“ (I., Babenbergerstrasse 5), 2—6 popoldne.

Zahvala.

Vsim dobrotnikom pogorelcev v Kamniku izrečem še enkrat srčno zahvalo za vse, kar so ubogim pogorelcem darovali, in očitno naznanim, da je bila četrto nedeljo v adventu v popolnoma popravljeni pogoreli cerkvi sv. Florijana prva slovesna sv. maša darovana za vse dobrotnike nesrečne vasi. V pridigi so gosp. kaplan živo popisovali, koliko so dobre duše darovale, in priporočili, naj nikdar ne pozabijo v svojih molitvah Boga prositi za telesni in dušni blagor dobrotnikov.

Ign. Podobnik.

Za brate Hrvate so darovali:

VIII. izkaz.

Farani v Goricah 6 gid.

Kdor želi kupiti

knjige Valvazorjeve,

naj se oglasi pri opravištvu „Slovenca“.

Priznana izvrstne prave

voščene sveče

iz garantiran nepokvarjenega čebelnega voska prodaja

P. & R. Seemann v Ljubljani.

Voščene sveče

iz tovarne Luigi Bader-ja v Gorici

iz pravega čebelnega voska, brez vsake pritkline, se dobé po 2 gid. 50 kr. kila s poštnino in zabojem vred, kamor koli si jih kdo naroči, in tako, da se plačajo vsaj v teku enega leta brez obresti za dolg, v štacuni

Janeza Fabijana

(4) na Valvazorjevem trgu štev. 2 v Ljubljani.

Le dobra stvar se hitro prikupi.

Komaj je tri leta, kar sem prišel iz Novega Jorka v London, da angleško deželo soznanim z mojim novim izdelkom. Začel sem z malim, ter odprl početkom le majhno delavnico in pisarno. Pošiljal sem moj izdelek v malih zabojih na ogled in poskušajo po Angležkem, Irskem in Škotskem. Moj ekstrakt bil je povsodi z veseljem sprejet, in že v prvem letu se je naročilo pri meni 200.000 flašic. Mnogi so se naročili še le potem,

ko so dobroto mojega izdelka že sami poskusili. Druga je priporočal drugemu, in tako je moja obrtnija dobro napredovala.

Iz začetka, prej da sem ljudi s svojim izdelkom soznal, imel sem več stroškov s pošiljanjem, ko dobička. Zanesel sem se pa na to, da se mi bo to pozneje splačalo, kadar bodo ljudje moj izdelek že poznali in ceniti vedeli. V tem se nisem motil. Dobil sem toliko priznanja in naročil, da sem svojo delavnico kmalo razširil moral. V drugem letu se je naročilo pri meni že 600.000 flaš. Zahvalnih pisem sem dobival toliko, na stotine in tisuče, da jih že nisem vedel kam davati. Enoglasna bila je hvala mojega „shaker-ekstrakta“. Tako se namreč imenuje moj izdelek, in je izvrstno zdravilo za bolezni na jetrah in v želodcu. Najprej se je razširilo to zdravilo po Angležkem. Po dolgi študijah in preiskavah sem se namreč prepričal, da največ bolezni pritava dandanašnji iz želodca in iz jeter. Iznasel sem zoper te bolezni zdravilo „schäker-ekstrakt“, in ko sem se v Ameriki prepričal, da je mnogim pomagalo, sklenil sem, prinesiti ga tudi v Evropo. Pa nisem prišel v Evropo kot klativitez, kajti vodil sem tam veliko kupčijo in imel sem več ko zadosti za življenje. Moja kupčija se je v tretjem letu še bolj razširila; samo na Angležkem sem prodal 900.000 flaš, v treh letih skupaj tedaj 1.700.000 flaš, in to je gotovo mnogo za začetek v tako kratkem času. Slaba stvar bi se ne bila tako prodajala. Na Angležkem so brž spoznali, kako dobro zdravilo je „shaker-ekstrakt“ zoper slab želodec in bolezni na jetrih, in da je res mnogim pomagal, se vidi že iz tega, ker se ga je toliko pokupilo. Tolika spričevala od vseh krajev dale so mi pogum, da sem svoje kupčije že razširil na druge dežele.

Želodec se kmalo pokvari, ta bolezen pride kakor tat v noči, zdravilo za to pa je „shaker-ekstrakt“

Če je želodec pokvarjen, boli človeka v prsih in na straneh, včasih tudi v križu; človek je zaspan in slabe volje, usta imajo čuden duh, na zóbeh je polno sila neprijetnega vzduba. Človeku se ne ljubi jesti, in na želodcu leži nekaj, kakor kamen. Oči so vdrtje; roke in noge so mrzle in mokre, kar pride od mrzlega pota. Bolnik je vedno zaspan, in če prav spi, mu vendar nič ni boljše; čez nekaj časa postane siten, razdražljiv in temen, v sruu mu je, kakor bi se nečesa bal. Glava je omtična, posebno, kadar človek vstane, červa postanejo trde, koža pa suha in gorka. Kri je težka in senerada po žilah valj; belina v očesu postane rumena. Bolnik pogosto živež izbljuje in občuti pri tem kislinast ali pa sladkasti okus. Včasih tudi sree točče, da bolnik dostikrat misli, da je na sruu bolan. Oči slabo vidijo, kakor skoz meglo, človek postane klavren in slab. Kmalo se prikaže tudi kašelj, početkom suh, pozneje pa z zelenkastim izmetkom. Te prikazni ne pridejo vse na enkrat, ampak zapored; pa dostikrat jih je več na enkrat opazovati.

Lastnik A. J. White v Frankobrodu na M.

Zaloge imajo: na Dunaji: stara c. k. vojna lekarna, I. na Stefanovem trgu; Fr. Pleban, lekar; V. Tvrđy, lekar „pri zlatem jelenu“, Kohlmarkt I.; C. Egger, lekar „pri rudečem raku“, I., hoher Markt; B. Bibas, lekar „pri labudu“, I., Schottenring; Ph. Neustein, lekar „pri sv. Leopoldu“, I. Plankengasse 7.; J. Weis, lekar „pri zamorecu“, I. Tuchlauben 27; dr. Ehrmann, lekar „pri sv. Brigiti“, II. Brigittaplatz; M. Sobel, lekar „pri medvedu“, II. Taborstrasse; dr. Aleks. Rosenberg, III. Radetzkyplatz; lekarna am Rennweg, III. Ant. Mayer-ja; dr. J. Lamatsch, lekar „pri sv. Trojici“, IV. Wiedener Hauptstrasse 16.; M. Zavaros, lekar „pri križu“, VII. Mariahilferstrasse 72; Jul. Herbabny, lekar „pri usmiljenju“, VII. Kaiserstrasse 90; Ludvik Lip, lekar „pri zlatem slonu“, VII. Stiftgasse; C. Firbas, lekar „pri sv. Ani“, IX. Währingerstrasse.

Po raznih deželah: v Zagrebu: M. L. Fink, lekar, in S. Mitlbach, lekar „pri Salvatoru“; v Oesterlici: A. Prikril; v Badenu: G. Schwarz; v Belcu: (Galicija) Jos. Gross, lekar; v Brnu: F. Eder; v Boseni: H. Spreiter; v Bracu: Ferd. Fleck, drogist; v Brodu: (Galicija) E. Kiska; v Pešti: Jos. pl. Török, lekar, Königsgasse 12; v D. Földvaru: Jos. Pl. Pap: v Gmundenu: A. Raymann; v Iglavi: V. Inderka; v Inomostu: Fr. Winkler; v Kančugi: (Galicija) R. Heger; v Karlovcu: Z. Findeis, lekar; v Celovcu: P. Birnbacher; v Krakovem: Jos. Trauczynski; v Kremisu: S. E. Kleweine; v Kutnihori: Pr. Slavnik; v Ljubljani: Jul. pl. Trnkoc; v Levovu: Peter Mikolaš, in K. Križanovski; v Lincu: A. Hofstätterja dedič, in A. Ruppert; v Meranu: A. Pan; v Milovki: (Galicija) M. Quirini; v Miskolczu: dr. M. Herz; v Nitri: Kornel Tombor; v Novemgradu: C. B. Grossinger, lekar; v Novemčičinu: Jul. Neusser; v Oedenburgu: A. Reckert; v Pančovi: W. H. Graff; v Plznu: E. Kalsar; v Pragi: Jos. Fürst na Porišči; v Prerovi: Ig. Psota, lekar „pri zlatem orlu“, v Pressburgu: Fr. Henrici, lekar „pri sv. Trojici“, in Rud. pl. Sölz, lekar „pri sv. Martinu“; v Presnicah: A. Griessl; v Reichenberg: Jos. pl. Ehrlich; v Saazu: V. Kraus, drogist; v Sangerbergu: Jos. Ziegler; v Solnogradu: dr. pl. Sedlitzky c. k. dvorni lekar; v Semnici: Fr. Sztankay; v Sternbergu: (Morava) A. Ferkl; v Segedinu: Karl pl. Barsay; v Opavi: A. Plabky; v Temešvaru: C. M. Jahnler, lekar Hunyadigasse; in Stefan Tareza, lekar „pri Mariji pomagaj“; v Ogersk. Hradišu: Jos. Stanel; v Vinkovcih: L. pl. Alemann; v Varaždinu: G. Hochsinger; lekar; v Welsu: K. Richter; v Dunajskem Novemestu: Fr. Kolčarš, lekar. (1)

Telegrafične dežerne cene 21. jannarja.

Papirna renta 72 80 — Sreberna renta 74. — — Zlata renta 88 40 — 1860letno državno posojilo 131 — Bankine akcije 822 — Kreditne akcije 285. — — London 118.60 — — Ces. kr. cekini 5.56. — — 20-frankov 9.28

J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.